

довіри між органами різних країн. Міжнародне законодавство, зокрема Конвенція ЄС, також гарантує правовий захист і визначає статус відряджених осіб, що створює належні умови для їх роботи. Таким чином, ССГ є дієвим механізмом підвищення ефективності боротьби з організованою злочинністю на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 8 листопада 2001 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_518.

2. Конвенція про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 12 липня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_238

3. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/984_024-16.

4. Закон України «Про ратифікацію Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах» від 01.06.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3449-17>.

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/orgcrime.shtml.

Бреус Анастасія Юріївна,

студентка навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чурікова Ірина Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язу з військовою агресією російської федерації, яка розпочалася 2014 року, а згодом повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року, згідно з указом Президента № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», в Україні було

запроваджено воєнний стан. У зв'язку з цим законодавець вніс зміни до Кримінального процесуального кодексу України, зокрема до розділу IX-1, який регламентує особливості досудового розслідування та судового розгляду в умовах воєнного часу [1]. Цей режим може діяти лише на тих територіях України, де офіційно оголошено воєнний стан, а станом на 24 лютого 2022 року з 05:30 ранку та до сьогодні він діє по всій території нашої держави.

За загальними правилами досудове розслідування починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Відповідно до інформаційного листа Верховного Суду від 3 березня 2022 року «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» в умовах воєнного стану, коли технічно неможливо отримати доступ до реєстру, рішення про початок розслідування приймає дізнавач, слідчий або прокурор, і це оформлюється у вигляді постанови [2]. Як зазначено у вище вказаному документі, така постанова може вважатися офіційним підтвердженням початку досудового розслідування.

За загальним правилом, згідно зі статтею 223 КПК України «проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 години до 6 години) не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного, а також крім здійснення кримінального провадження у порядку, встановленому статтею 615 КПК України» [3], але в умовах воєнного стану та на підставі інформаційного листа Верховного Суду від 3 березня 2022 року «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» однією з важливих змін є дозвіл проводити слідчі (розшукові) дії в нічний час – тобто з 22:00 до 6:00 – що раніше було заборонено.

Згідно з частиною 11 статті 615 КПК України, допит свідка чи потерпілого, а також одночасний допит кількох уже допитаних осіб, може визнаватись судом допустимим лише за умови обов'язкового використання відеофіксації з використанням доступних технічних засобів. Це ж правило поширюється і на допит підозрюваного. При цьому закон вимагає, щоб така слідчо-розшукова дія проводилася тільки за участю захисника. Тобто навіть якщо підозрюваний або

обвинувачений відмовляється від захисника і сам не залучає іншого, така відмова не враховується – захисника буде призначено згідно з процедурою, визначеною статтею 49 КПК України, а сам захист здійснюється відповідно до частин 2 та 3 статті 54 КПК України.

Крім того, у воєнний час з'явилася можливість проводити обшук або огляд житла чи іншого володіння без участі понятих. Це дозволяється в тих випадках, коли залучення понятих є фізично неможливим або створює реальну загрозу їхньому життю чи здоров'ю. У таких ситуаціях обов'язковою є технічна фіксація процесуальної дії – зокрема, безперервний відеозапис.

Щоб забезпечити принцип рівності всіх перед законом і судом (стаття 10 КПК України), а також право на використання мови, якою здійснюється кримінальне провадження (стаття 29 КПК України), закон передбачає можливість залучення перекладача. Така потреба виникає, якщо учасник провадження не володіє або недостатньо добре володіє державною мовою, бажає давати свідчення, подавати скарги, клопотання чи виступати в суді своєю рідною або іншою мовою, яку він розуміє. Також перекладача залучають у випадках, коли потрібно перекласти пояснення, показання або документи сторін у справі. (ч. 3 ст. 29, ст. 68 КПК України).

Згідно з останніми змінами до кримінального законодавства, дізнавач, слідчий та прокурор отримали право самостійно перекладати пояснення, показання та документи, якщо немає можливості залучити кваліфікованого перекладача. Проте таке нововведення суперечить пункту 2 частини 1 статті 77 КПК України, адже може бути підставою для їх відводу. На думку І. Черниченка та А. Мацоли, таке розширення повноважень цих осіб є сумнівним, оскільки їхнім прямим обов'язком є забезпечення участі перекладача у кримінальному провадженні при першій же можливості. Якщо ж перекладач не може фізично прибути на місце проведення слідчої (розшукової) дії, його участь варто забезпечити через відеозв'язок, наприклад, у форматі онлайн-конференції [4, с. 361].

Наступним одним з важливих нововведень проведення слідчих (розшукових) дій є обов'язкова фіксація ходу розслідування та його результатів у вигляді протоколу, який має бути послідовним і єдиним, як це вимагає пункт 2 частини 3 статті 104 КПК України. В умовах воєнного стану, з метою

підвищення безпеки учасників таких дій і забезпечення їх оперативності, законодавець запровадив виняток, закріплений в абзаці 2 пункту 1 частини 1 статті 615 КПК України (на відміну від вимог частини 1 статті 106 Закону № 4651-VI). Ця норма дозволяє слідчому або прокурору, які здійснюють слідчі (розшукові) дії, скласти протокол як під час, так і після їх проведення – в межах 72 годин, якщо немає можливості оформити документи раніше. У такому протоколі обов'язково зазначаються технічні засоби, якими було зафіксовано процес. При цьому, законодавець свідомо не встановив чіткий перелік або форму таких засобів фіксації, що в науковому середовищі сприймається позитивно, адже це дає змогу використовувати будь-які доступні засоби, здатні надійно зберегти зафіксовану інформацію. Крім того, тепер є обов'язковим не тільки збереження оригінального носія даних, а й створення резервних копій усіх матеріалів, які мають зберігатися окремо від оригіналів [5].

Запровадження воєнного стану в Україні спричинило необхідність змін у кримінальному процесуальному законодавстві, зокрема щодо фіксації слідчих (розшукових) дій, забезпечення прав учасників провадження, використання технічних засобів та ролі перекладача. Особливу увагу приділено новелам КПК України, які дозволяють гнучке реагування правоохоронної системи на надзвичайні обставини, при цьому дотримуючись основних принципів правосуддя та прав людини. Хоча деякі з цих змін викликають наукову дискусію щодо їх допустимості й правомірності, загалом вони спрямовані на ефективне забезпечення слідчої діяльності в умовах воєнної загрози.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022: URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Лист Верховного Суду від 03.03.2022 р. № 1/0/2-22 URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Inform_lyst_2022_03_03.pdf.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

4. Черниченко, І., Мацола, А. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/282269>.

5. Крес Н., Осипенко І. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану в Україні. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/1926>.

Гриценко Альона Русланівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Степанова Ганна Миколаївна,
професор кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового інституту права
та психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

РОЛЬ СУДІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод